

Over mus en krekel - uit de Zhuang Zi

door: dr. Alex Klein

Graag ga ik op zoek naar een nóg mooiere uitleg bij delen van de mooiste geschriften op aarde. Hetgeen geschreven staat is waar en daar twijfel ik niet aan noch wens ik dat in twijfel te trekken. Geenszins heb ik dat recht of inzicht. Maar misschien mag ik wel uitnodigen om een aanvullend inzicht te bieden; een licht schijnen op hoe de waarheid ook geïnterpreteerd kan worden. Mag ik u verwonderen?

'De innerlijke geschriften' van de Zhuang Zi (het grote klassieke boek van het Taoïsme) begint met het verhaal van vis Kun dat vogel Ping werd. Vanuit de oerchaos via het begin (het ei) tot vis tot vogel tot het alomvattende, allemaal elementen van de oude scheppingsmythe, aldus Schipper (2022).

Daarna volgen twee mooie onderdelen.

Enerzijds de zin: "Kleine kennis is niet opgewassen tegen grote kennis, en een korte levensduur niet tegen een lange" (p. 46). Deze zin zou kunnen verwijzen naar het inzicht dat het menselijke bestaan tijdelijk is (korte levensduur), maar dat de ziel van ieder mens eeuwig is (lange levensduur). Ook zou het kunnen duiden dat de meeste mensen dit inzicht nauwelijks hebben (kleine versus grote kennis).

Rondom deze zin over een inzicht in het leven staan anderzijds de metaforen van krekel, duif en mus. Zij verwonderen zich over het verschil in grootte - *want vis Kun vervolgens vogel Peng heeft een omvang van enkele duizenden mijlen* - maar zij menen zichzelf ook goed genoeg. Wat ik interessant vind is dat deze kleine dieren wel het verschil duiden ("Zo zie je het verschil tussen klein en groot"), maar niet de overeenkomst. Duif en mus hebben duidelijke gelijkheden met vogel Peng (ze kunnen allen vliegen), maar dat zou de krekel buitensluiten - die kan slechts ver springen respectievelijk erg kortstondig 'vliegen'. Toch is er wél een gelijkheid, namelijk...

Uit de oerchaos is het leven ontstaan, van waaruit vis Kun en dus vogel Peng, maar ook krekel, mus en duif zijn voortgekomen. Ieder van hen heeft het leven gekregen en dat verbindt de kleine dieren met het alomvattende (dier). De verschillen zijn duidelijk, de overeenkomsten worden niet benoemd. Het mooie is dus dat dit óók in het hoofdstuk staat, namelijk in de zin: "[Maar] Wat begrijpen krekeltjes en duifjes daarvan?".

Graag zie ik in dit verhaal een duiding van het inzicht dat de mens niet alleen zijn tijdelijke lichaam is, maar ook onderdeel is van het eeuwige leven, die lange levensduur. Ook haal ik uit dit verhaal dat de mens dit nog niet weet, maar dit wel mag gaan inzien (kleine versus grote kennis).

Zou het kunnen dat het eerste hoofdstuk uit de Zhuang Zi niet alleen de schepping duidt, niet alleen het verschil tussen het kleine, tijdige en onwetende enerzijds en het alomvattende, eeuwige en met grote kennis anderzijds benoemt, maar ook zinspeelt op het inzicht dat het (eeuwige) leven hetgeen is dat alle levende wezens met elkaar én met het Alomvattende verbindt?

Misschien mag ik u verwonderen.

Misschien is het eerste hoofdstuk van de Zhuang Zi nog veel mooier dan dat we nu lezen.